

Familie- og kulturkomiteen på Stortinget

Oslo, 11. desember 2023

NOPAs hørings svar Meld. St. 22 (2022-2023) Kunstnarkår

NOPA takker for mulighet til å gi hørings svar på Kunstnarkår.

Kunstnarkår er den tredje stortingsmeldingen om kunstnerøkonomi i historien. De to foregående kom med omfattende reformer: *Kunstnerne og Samfunnet* (regjeringen Bratteli, 1976) banet vei for garantiinntekt for kunstnere, mens *Kunstnarane* (regjeringen Jagland, 1997) ble starten på en omfattende utvidelse av Statens Kunstnerstipend med stipender til yngre kunstnere, og kunst i det offentlige rom.

Det er vanskelig å se tilsvarende «signaturgrep» i Kunstnarkår. NOPA opplever at stortingsmeldingen fremstår visjonsløs, og ofte mangler konkrete tiltak på problemer den identifiserer.

Flere kunstnerorganisasjoner jobber derfor med en felles alternativ kunstnermelding som vi vil lansere i januar. Der kommer vi med konstruktive kommentarer og forslag der Kunstnarkår tar for seg mål og tiltak. Vi oppfordrer komiteen til å inkludere disse i sin behandling av meldingen.

Selvstendig næringsdrivende

NOPA stiller seg bak virkelighetsbeskrivelsen om at de fleste skapende kunstnere er selvstendig næringsdrivende. Og at dette er en organisasjonsform de fleste *må* velge, enten de vil eller ikke. Et overveldende flertall av NOPAs medlemmer er da også enkeltpersonforetak.

Hurdalsplattformen slår fast at regjeringen skal utrede og forbedre sosiale vilkår for selvstendig næringsdrivende. Regjeringen ble også instruert av Stortinget i 2022 til å utrede om selvstendig næringsdrivende og frilansere skal opparbeide seg sterkere rettigheter til inntektssikring, inkludert forbedring av sykelønnsordningen og sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende. Med dette som bakgrunn hadde vi håpet at regjeringens melding om kunstnerøkonomi skulle si noe om selvstendig næringsdrivende kunstners sosiale rettigheter.

Under koronapandemien fikk vi demonstrert at offentlige etater har lite kunnskap om kunstneres lappeteppeøkonomi. NOPA opprettet selv en rådgivingstjeneste for våre medlemmer og andre kunstnere med behov for veiledning. Vi har tidligere, sammen med Kunstnernettverket, spilt inn ønske om at det opprettes en egen NAV-enhet som er spesialisert på kunstnerøkonomi. Det er derfor skuffende at denne ideen ikke er omtalt i Kunstnarkår.

Musikkfeltet

NOPA tillater oss å påpeke at musikkfeltet, som samlet trolig er den største kunstnergruppa i Norge, består av både skapende og utøvende kunstnere – og altså langt flere enn *musikarar*: låtskrivere, komponister, tekstforfattere, artister og lyddesignere for å nevne noen. Overskriften på avsnittet, som generelt er veldig tynt, er derfor misvisende.

Mye av innholdet er basert på Kunstnerundersøkelsen 2019, der hverken artister eller musikere deltok. Populærkomponistene blir med gjennomsnittlig lønn på 691 000,- fremhevet som en gruppe med høy inntekt. Kunstnarkår påpeker at det er store variasjoner, at differansen mellom gjennomsnitt og median inntekt er betydelig og at 18% av populærkomponistene har en inntekt under den definerte fattigdomsgrensen.

Likevel mener NOPA at vår kunstnergruppes inntektsforhold fremstilles mangelfullt. For eksempel burde det komme frem at populærkomponistene i snitt kun hadde 329 000,- i *kunstnerisk* inntekt. Og at denne gruppen har flest antall søkere per stipendhjemmel i Statens kunstnerstipend og lavest tildelingsprosent av alle kunstnergrupper. Eller at populærkomponister mottar minst i stipend og tilskudd av samtlige kunstnergrupper, i gjennomsnitt 19 000,- i året.

Norskandel i strømmetjenester

NOPA har lenge satt fokus på en stadig synkende norskandel i strømmetjenester som Spotify etc. Til tross for mange gledelige nyheter om norske topp-plasseringer i det siste, er den totale norskandelen av musikken nordmenn lytter til sørgelig lav. Fenomenet omtales i Kunstnarkår med en graf som viser IFPIs¹⁾ statistikk for Norge, Finland og Danmark i 2021. Mens finnenes konsum av egen musikk var 34% og danskenes 42,8%, var bare 17% av musikken nordmenn lyttet til norsk. Dette er en bekymringsverdig, særlig med tanke på at Norge var på dagens danske nivå for 15 år siden. NOPA er skuffet over at mulige tiltak for å motvirke den sterkt nedadgående trenden ikke er omtalt, særlig siden vi har diskutert problemstillingen i mange møter med både politisk ledelse og embetsverk i KUD de siste årene.

Vi har registrert at problemstillingen er en del av mandatet til NOU-utvalget som utreder musikkbransjen, men også at kulturministeren har uttalt: – «først skal NOUen skrives, så kommer det en stortingsmelding med tiltak – og deretter penger»²⁾. NOPA frykter derfor at det vil gå mange år før nødvendige tiltak iverksettes.

¹⁾ *International federation of the Phonographic Industry – internasjonal organisasjon for plateselskaper.*

²⁾ *Intervju Ballade 10. oktober 2023.*

Kunstig intelligens

Kunstnerorganisasjoner verden over kjemper nå en kamp for at rettigheter opphavere har hatt siden boktrykkerkunstens barndom ikke skal hules ut i møtet med KI. Vi opplever at de store teknologiselskapene «støvsuger» internett for filer (web-scraping). At mange av filene er beskyttet av opphavsrett og andre vern, hindrer ikke at de blir brukt for å trene KI-modeller. Teknologiselskapene hevder dette er lovlig, mens rettighetshaverne stiller spørsmål ved praksisen. Det er imidlertid vanskelig å forfølge krenkelser rettslig, da teknologisiden bare unntaksvis oppgir hvor de har hentet sine treningsdata.

Det hele kompliseres når digitalmarkedsdirektivet (DSM) skal innføres i norsk lov. Direktivets artikkel 3 og 4 har unntak for text- and datamining, som svært få så omfanget av da de ble vedtatt i 2019. Resultatet er at DSM-direktivet i møtet med generativ KI gjør det motsatte av intensjonen bak: å styrke rettighetshaveres mulighet for rimelig vederlag i møte med store plattformtjenester.

Rettighetshavere over hele Europa forventer derfor at artikkel 3 og 4 endres, senest i 2026-revisjonen av DSM-direktivet.

Når dette skrives, pågår også en dramatisk dragkamp i Brussel under innspurten i trilogue-forhandlingene om EUs AI Act. Selv om forordningen ikke sier noe om opphavsrett, er transparenskravet sentralt for at rettighetshavernes skal kunne inngå lisenser som gir rimelig vederlag.

Problemstillingene rundt kunstig intelligens er komplekse, og NOPA har forståelse for at det er vanskelig å konkludere per dags dato. Men at en stortingsmelding i 2023, ikke sier *noe* om rett til rimelig vederlag når kunstnerisk innhold benyttes til trening av KI-modeller, er nesten ikke til å tro.

– «Regjeringen vil følge nøye med på utviklingen i EU», er etter NOPAs mening ekstremt passivt, og stikk i strid med det statsministeren tidligere i høst har uttrykt om Norges rolle i møte med KI.

NOPA viser for øvrig til vårt innspill til ny nasjonal digitaliseringsstrategi:

<https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/kdd/aif/nopas-innspill-til-nasjonal-digitaliseringsstrategi.pdf>

Norwaco

Med ny åndsverklov i 2018 ble privatkopieringsvederlaget som går via Norwaco utvidet til å gjelde litterære og visuelle verk, uten at den økonomiske rammen ble utvidet. Kunstnarkår sier at dette nå er utredet, men ikke hva konklusjonen er. Derimot står det at man også har gjort en juridisk vurdering, som konkluderer med bo- og virkekravet bør vurderes fjernet.

Det betyr i så fall at ordningen vannes ytterligere ut, *uten* at ekstra tilførsel av midler hverken for 2018-utvidelsen eller en eventuell ny endring omtales.

NRK og musikkrettigheter

I avsnittet som omhandler NRK og musikkrettigheter (s65) står det:

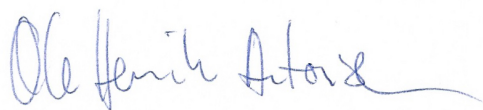
- *Av eit samla budsjett på om lag seks milliardar kroner oppgjev NRK at meir enn **éin milliard kroner** går til artistar, utøvarar, skaparar, eksterne produsentar og kreative miljø.*

Dette stiller vi oss undrende til. Samlet vederlag til TONO og Gramo ligger i størrelsesorden 175-180 millioner. I tillegg kommer relativt beskjedene beløp til innkopieringsavtaler med IFPI og FONO, samt artisthonorarer.

<https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/on7bQR/er-det-dette-som-er-rimelig-vederlag-nrk>

NOPA har vært i kontakt med ledelsen i NRK som sier de ikke har oppgitt dette tallet til KUD, og at det uansett er feil.

Vennlig hilsen

Ole Henrik Antonsen
Styreleder, NOPA